

שאלה: קראתי מה שפרסמת אתמול על איסור גניבת דעת ועוררת אצלי שאלה. יש לי אשה קצת קשה, אנוכית וביקורתית על מה שאני עושה. כדי להשיג שלום אני נוהג לשקר. אני משבח את המאכלים אפילו אם אינם טעימים בעיני. אני מצדיק מה שהיא אומרת אפילו כאשר אינני חושב שהם נכונים. האם אני עובר בזה על "גניבת דעת"? ואם כן, מה העצה שתתן שאשיג שלום בית?

תשובה: חז"ל גינו מאד מי שמדבר "אחד בפה ואחד בלב". בספר מוסר "פלא יועץ" (ערך: גניבה) מלמד "המראה חיבה יתירה לחבירו ואין פיו ולבו שוים, נקרא גניבת דעת". זה נפוץ בימינו שנותנים "קומפלימנטים" [דברי שבח] כדי להשיג איזו טובת הנאה. מרמים את השומע כדי להשיג תועלת.

אבל אם כן, נשאל מדוע אחי יוסף שקרו לו? כאשר חזרו מקבורת יעקב אבינו, אמרו ליוסף "אביך ציוה לפני מותו" שיסלח להם על המכירה. ובאמת יעקב מעולם לא ידע על המכירה, כי יוסף נזהר לא להודיע לו על כך, אפילו בזמן ששהה במצרים שבעה עשרה שנים (פסקתא רבתי, שמיני). ולכן בכה יוסף כשאמרו לו זאת, כי ידע שהם משקרים והצטער על כך שעדיין מפחדים ממנו.

ובכן יש לנו לחלק בין הנושאים. לשקר "סתם ככה" כשאין חשש מריבה בין האנשים, זהו חטא של גניבת דעת. אבל אם הוא כדי להשיג את השלום, עת שמתקוטטים או עלולים להתקוטט, מצוה היא.

מסופר על אהרן הכהן (אבות דר' נתן, פרק יב) "שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה. הלך אהרן וישב אצל אחד מהם אמר לו: בני, ראה חברך מהו אומר? מטרף את לבו וקורע את בגדיו. אומר אוי לי היאך אשא את עיני ואראה את חברי? בושתי הימנו שאני הוא שסרחתי עליו! הוא יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו.

[אחר כך] הלך אהרן וישב אצל האחר. ואומר לו: 'בני ראה חברך מהו אומר? מטרף את לבו וקורע את בגדיו, ואומר אוי לי היאך אשא את עיני ואראה את חברי בושתי הימנו שאני הוא שסרחתי עליו! הוא יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו.

וכשנפגשו זה בזה גפפו [=חבקו] ונשקו זה לזה. עכ"ל.

הרי מפורש ששיקר כדי להביא את השלום וחז"ל שבחו אותו על כך. לכן במצב שלך, או הדומה לו, מותר ומצוה לשקר. רק תיזהר שלא יהיה מוגזם, שלא

תתפוש אותך שאתה אומר לה "סתם". כי אז יהיה גרוע יותר, תאמר עליך שאתה שקרן, ומי יודע מה יהיה בסוף?

תנהג בחכמה כדי שתשתכנע כי אתה מתכוין באמת לראות החיובי במה שהיא עושה. ויש עוד עצה טובה. תבחון ותראה כמה מעלות טובות יש לה באמת. כמה התנהגויות חיוביות שהיא נוהגת בהן. ובכך תגדיל את אהבתך אליה והתוצאה תהיה כי "לב מרגיש לב" וגם היא תתרכך להגיד לך פחות ביקורת. ומתוך אהבתך שאתה אוהב אותה לא תשים לב לדברים פחותי-ערך שהיא לא מצליחה לעשות, ויגדלו בעיניך הדברים הטובים שלה.

זו היא עצת התורה.